

Нова Европа

Периодична библиотека за државните проблеми на новия ред

DAS NEUE EUROPA
STAATSRECHTLICHE PROBLEME DER NEUEN ORDNUNG
HERAUSGEBEN VON PROF. Dr. L. Wladikin - Sofia

ERSTE REIHE

HEFT 4.

Prof. Dr. Reinhard Höhn
*o. ö. Professor und Direktor des Instituts für
Staatsforschung an der Universität Berlin.*

Vom Wesen des Rechts
Rechtsauffassung und Staatsbegriff

Проф. д-р Райнхард Хьон
*Професор по държавно право в Берлинския университет,
Директор на Института за изучаване на държавата*

Същината на Новото германско право

С позволения на автора преведе от оригинала
Александър Илков

СОФИЯ
1941

Съдържание:

✘ Професор д-р Райнхард Хьон - Личност и дело.	5
✘ Книгопис.	9
✘ А. Въведение	12
<i>Б. Правото в индивидуалистичната правна система.</i>	
✘ I. Индивидуалистичното схващане на правото.	14
✘ II. Публичното право като отношение между държавната личност и отделната личност.	14
✘ III. Суверенитетът	17
<i>В. Правото е националсоциалистическото правно мислене</i>	
✘ I. Общността като основно положение в правото	20
✘ II. Водачеството като правно понятие	30
✘ III. Държавата в съвременното мислене	32

Професор д-р Райнхард Хьон

Личност и дело

Проф. Райнхард Хьон
(29.07.1904 - 14.05.2000)

Проф. д-р Райнхард Хьон заема първо място между онези млади германски учени, които израснаха направо от националсоциалистическото движение. Те се отличават от по-старите свои колеги, които преживяха катастрофата на монархическа Германия и повярваха един момент, че либерално-демократичният парламентаризъм на Ваймарската конституция от 1919 год. ще обнови държавата и ще ощастливи народа.

Още от революционната 1848 г. напредничавата немска интелигенция мечтаеше за народовластие в либералистичен смисъл на понятието. Към либералистичните блянове се присъединиха исканията на марксизма и особено на социалната демокрация, които претендираха да съчетават идеализма на немските народовластници с реализма на социалистическите доктринери и политически водачи. След погрома в 1918 г., дълго потисканите копнежи за народовластие и социална справедливост се развихриха в революция. Вроденото у германския народ чувство към ред и дисциплина бързо прекрати уличните размирици и чрез делото на Ваймарското учредително народно събрание, създаде новата социалдемократична и либерално-парламентарната германска държава. Непримиримите критици на царския режим, с неговата полупарламентарна или привидно - парламентарна управителна форма, грабнаха властта и заеха ръководните длъжности в държавата. Нищо вече не пречеше на социалдемократичните апостоли да приложат своето учение и да осъществят проповядвания от тях рай на земята. Обаче разочарованието настъпи много скоро. Ваймарската смесица от либерализъм и социализъм се оказа негодна да разреши тежките политически, стопански и социални проблеми, които животът поставяше на управлението и на управниците. Режимът на Ваймарската конституция беше една 13-годишна криза. Още към края на този режим, мнозина учени държавноправници, стопановеди, финансисти и юристи се разочароваха от него, а когато Адолф Хитлер пое властта и чрез бързи реформи установи националсоциалистическата водаческа държава, разочарованите либералисти намериха в новата управителна форма разрешението на своите съмнения. Другите постепенно следваха техния пример. Днес всички големи учени на Ваймарската епоха, (с изключение на евреите, които по расово-егоистични причини си остават „демократи“) станаха теоретици на националсоциализма и дадоха на новото държавностопанско учение своите познания, своята опитност и своя талант.

Наред с тази категория професори, които бих нарекъл разочаровани либералисти, без с това да подценявам техния принос към научното дело на националсоциализма (същото може да се каже и за фашизма в Италия), в Германия израсна едно поколение частни учени и университетски професори, из кадрите на първите последователи на Хитлер. Тези млади хора нямаха нужда да се отричат от марксизма, нито да се разочароват от либерално-парламентарната демокрация, защото никога не са им принадлежали, защото са ги отричали основно още от самото пробуждане на гражданина в тях. Те не възприемат националсоциализма само с разума си - защото другото се оказало по-лошо или негодно - а го носят в сърцето и душата си, като

религия. Един от тези стопроцентови националсоциалисти, може би най-даровитият от всичките, е Райнхард Хьон.

Неговите способности и трудолюбие му създадоха бляскава научна кариера. През 1933 год. той зае катедрата по държавно и конституционно право в Хайделберг като редовен доцент. След две години бе преместен в Берлинския университет при същата катедра. Сега, на 40-годишна възраст е редовен професор по държавно право в университета Берлин. Същевременно проф. Хьон директор на „Института за изследване на държавата” - едно голямо и прекрасно обзаведено научно учреждение при същия университет. Той е един от редакторите на седмичното списание „Deutsches Rechts“ и на голямото тримесечно списание „Reich, Volksordnung, Lebensraum”.

В Германия проф. Хьон е считан за един от пионерите, които обновиха немската държавно правна наука в духа на националсоциализма.

Той е автор на цяла редица ценни съчинени из областта на политическата философия, на немската конституционна история и на сравнителното държавно право. В науката проф. Хьон е нар много известен със своите изследвания върху понятието държава, което представлява една от най-трудните и най-спорните проблеми в учението за държавата. При своите изследвания, Хьон излиза от господстващото в държавноправното учение понятие за държавата като невидима юридическа личност, която се проявява навън и действа чрез своите органи. Обаче, веднага подхвърля това отвлечено понятие на едно дълбоко историческо и догматично изследване, с цел да открие неговото истинско социологично и политическо съдържание. В съчинението си „Индивидуалистичното понятие за държавата и държавата като юридическа личност” Хьон доказва, че това понятие не е общо за всички времена и народи, а е резултат на едно компромисно приключване на борбата между либералната буржоазия и суверенната абсолютна монархия, в началото на XIX век. Известно е, че предконституционната монархия се основаваше върху политико-правното отношение между суверенния владетел и поданиците, на които той е благоволил да признае известни права. Хьон проследява това отношение, от самото му начало в сицилийската Норманска държава, до Фридрих II Хоенщауфен; после в италианските полу-феодални княжества около възраждането; разглежда по-нататъшното му развитие във Франция и Германия, и достига до пруския абсолютизъм през XVIII век. Така, с исторически данни на ръка, той установява, че в индивидуалистичната суверенна монархия държавата не е невидима юридическа, личност, а е силов апарат на абсолютния владетел. И едва през XIX столетие този силов апарат бе въздигнат в самостоятелен институт - някогашният царски служител става държавен чиновник, а абсолютният монарх се явява като държавен орган. Това развитие намира пълния си теоретичен завършек в новото учение за държавата на Албрехт, през 1839 год. Заключение на проф. Хьон е, че щом понятието за държавата като юридическа личност е пряко свързано с една определена историческа среда и стои в пълна зависимост от господстващия през XIX век либерализъм, то при условията на XX век, и особено в средата на общностната държава, това понятие не може да се задържи, защото липсват необходимите му предпоставки.

Логически следва, че на местото на държавата като основа и крайъгълен камък на публичното право, трябва да бъде поставено понятието народна общност и нейното водачество. Държавата не е вече средство за осъществяване личните интереси на индивидите-граждани - както учеше либерали етичната „Декларация за правата на гражданина” и цялото демократическо учение след нея, нито властваща юридическа личност, а е само средство за постигане целите на народната общност. Тя е действително един си лов апарат, обаче, в служба на народната общност.

Проф. Хьон счита за индивидуалистично отнасяне към държавата и народа, не само либерализма на 19^{-ти} век, но и всяко схващане на държавата като властническо отношение между управлявани и управляващи, каквото е било господстващото схващане от времето на абсолютизма дори до наши дни.

* * *

Проникновен анализ на правната система на 19-то столетие намираме в книгата на Хьон върху големия държаво-правник, социолог и правен историк Ото фон Гийрке. Неговото бележито на времето си учение за държавата и схващането на държавата като организъм или като социално тяло е основно разкритикувано от гледището на новата държавноправна система. В резултат на своя анализ, проф. Хьон идва до логическото заключение, че учението на Гийрке не може да обясни държавата като народна общност. Това заключение има особено научно значение, защото мнението, че Гийрке донякъде е предшественик на националсоциалистическото учение за държавата, бе много разпространено и поддържано от значителни авторитети сред учения свят. Това обстоятелство говори за оригиналната и самостоятелна научна мисъл на Хьон.

Проф. Хьон винаги е застъпвал гледището, че цялото днешно публично право трябва да бъде подхвърлено на цялостна ревизия, с цел да се постави върху основата на народната общност. В цяла редица статии той излага и обяснява същината на общността и на водачеството. Ръководната му идея е, че за изходна точка на новото държавно и административно право следва да се вземе конкретната расово свързана народна общност, а не абстрактната „правна общност“ на старото държавоучение. Проф. Хьон сам посочи необходимите за тази нова ориентировка линии, например новото понятие на закона, проблемата за простора на административната юрисдикция и субективните публични права, системата на полицейското право и др.

* * *

В областта на административното право заслужава да се отбележи неговата студия „Водачество и администрация“, поместена в сборника Германско административно право, редактиран от райхсминистър д-р Ханс Франк. В тази студия проф. Хьон прави критически анализ на досегашното административно право и застъпва новото гледище, че администрацията, като приспособен за пряко действие апарат, трябва да бъде поставена в служба на водачеството, което пък обслужва общността. Той се обявява против уеднаквяването на общност и водачество във формата на така наречения „водачески принцип в администрацията“.

* * *

В последно време проф. Хьон направи доста подробни изследвания върху устройството на войската, с оглед към връзката, която съществува между политиката и военната организация. За основа той взема правната природа на политическата клетва, полагана от военните чинове. Значителен научен принос представлява неговото съчинение (1938 год.) озаглавено „Конституционна борба и войнишка клетва“. В тази обемиста книга се описва, въз основа на огромен архивен и публицистичен материал, борбата на буржоазията около войската, през първата половина на 19^{-ти} век. През 1940 год. излезе една спретната научна работа на Хьон, която е посветена на новите духовни сили, които германският народ вдъхна на войската около Седемгодишната война. Ясно е подчертано, как родолюбието на нацията обновява стегнатата в отживели традиции кралска армия.

Като най-значителна работа из областта на сравнителното публично право трябва да се посочи един голям том: „Съвременното административно право на другите държави”. Това е един ценен сборник от монографии, съставени от сътрудниците на проф. Хьон, под негово ръководство. Разгледано е административното право в Италия, Франция, Великобритания и Съединените Щати. От това съчинение ясно проличава, че всека политическа система се изразява най-ярко в административното устройство и в административната дейност на дадена държава.

Най-новите две съчинения на проф. Хьон имат за предмет Франция. През септември м. г. излезе от печат малката (76 стр.), но много интересна книга: „Френската демокрация и нейният духовен погром”. Заглавието дава указание за съдържанието. Замислена преди военния погром на Франция, тя донякъде го предсказва. А втората монография из същата област представлява прозрение в бъдещето, въз основа на огромен публицистичен, парламентарен и научен материал от френски извори. Тази нова и последна за сега книга на Хьон носи заглавието „Френската демократична мисия в Европа и нейният край”. В наши дни Франция, изглежда, че напуска традиционната си либералистична политика и се насочва към политическо и идеологично сътрудничество с Германия и Италия. Ако тази нова насока е искрена и се осъществи, ще може смело да се каже, че мисията на Франция в Европа не е свършена. Но дори и при това положение, въпросното съчинение на проф. Хьон не противоречи на обективната истина и не губи научното си значение, защото авторът има предвид либерално-демократична Франция, чиято мисия в Европа действително е свършена.

* * *

Работите на проф. Хьон представляват, общо взето, едно майсторско съчетание на исторически и правно-догматични изследвания. Този научен метод, който ние считаме за най-резултатен, дори за необходим в областта на държавното право и на свързаните с него политико-философски проблеми - беше осъден от немската юридическа школа, която царува в правната наука от средата на миналия век до края на световната война.

Проф. Хьон е един от първите съвременни държавноправници, които имаха смелостта да скъсат с господстващата методика и да се върнат към една стара германска традиция - към метода на публицистите от Светата Римо-Германска Империя (до 1806 г.), които бяха едновременно историци и юристи.

Характерно за научния образ на проф. Хьон е неговият дар да свързва точните научни изследвания с политическите проблеми на наше време. Тази особеност на неговия талант го прави ценен за чистата наука и полезен за реалната политика. В едно време на велики държавни реформи - които не са само правно-технически изменения на формалните закони, а са пълно преустройство на целия правен, стопански, социален, културен и личен живот на народа върху основите на една нова държавна идеология, на един нов политико - философски светоглед - учени като проф. Хьон излизат от работната стая на чистия изследовател и застават, дори без сами да съзнават това, в челната редица на духовните водачи на своя народ.

Проф. д-р Л. Владикин

Книгопис

За улеснение на нашите читатели, ще дадем точния списък на обнародваните до сега по-важни научни трудове на проф. Хьон.

I. Отделни книги

- 1. Die Wandlung im staatsrechtlichen Denken, 1934.**
- 2. Vom Wesen der Gemeinschaft, 1934.**
- 3. Rechtsgemeinschaft und Volksgemeinschaft, 1935.**
- 4. Der individualistische Staatsbegriff und die juristische Staatsperson, 1935.**
- 5. Otto von Gierkes Staatslehre und unsere Zeit, zugleich eine Auseinandersetzung mit dem Rechtssystem des 19. Jahrhunderts, 1936.**
- 6. Volk, Staat und Recht (in Höhn-Maunz-Swoboda, Grundfragen der Rechtsauffassung) 1938.**
- 7. Verfassungskampf und Heereiseid. Der Kampf des Bürgertums um das Heer (1815-1850), 1938.**
- 8. Das ausländische Verwaltungsrecht der Gegenwart, Wesen, Aufgabe und Stellung der Verwaltung in Italien, Frankreich, Großbritannien und USA, 1939.**
- 9. Der Soldat und das Vaterland während und nach dem Siebenjährigen Krieg, 1940.**
- 10. Frankreichs Demokratie und ihr geistiger Zusammenbruch, 1940.**
- 11. Frankreichs demokratische Mission in Europa und ihr Ende, 1930.**

II. Кратки студии и статии в списания

1934:

- ✦ **Die staatsrechtliche Lage, Volk im Werden, 1934, S. 283.**
- ✦ **Die Wandlung in der Soziologie, Süddeutsche Monatshefte, 1934, S. 11.**
- ✦ **Volksgemeinschaft und Wissenschaft. Suddeutsche Monatshefte, 1934, S. 1.**
- ✦ **Besprechung von Otto Koellreutter, Grundriß der Allg. Staatslehre,, J. W. 1934, S. 27.**
- ✦ **Gemeinschaft als Rechtsprinzip, Deutsches Recht, 1934, Nr. 13.**

- ❖ Staat als Rechtsbegriff, Deutsches Recht, 1934, Nr. 14.
- ❖ Form und Formalismus im Rechtsiebes, Deutsches Recht, 1934. Nr. 15.
- ❖ Der junge Jurist auf der Hochschule, Deutsches Recht, 1934. Nr. 18.
- ❖ Das Gesetz als Akt der Führung, Deutsches Recht, 1934, Nr. 13
- ❖ Gemeinschaft und Recht, Jugend und Recht, 1934, H. 3.
- ❖ Wissenschaft im Umbruch, Jugend und Recht, 1934, H. 6.

1935:

- ❖ Der Führerbegriff im Staatsrecht, Deutsches Recht, 1935, Nr. 11/12.
- ❖ Die neue Studienordnung für Rechtswissenschaft im Rahmen der universitätsreforra, Deutsches Recht, 1935, Nr. 3.
- ❖ Partei und Staat, Deutsches Recht, 1935, Nr. 19/20.
- ❖ Rechtsgemeinschaft und konkrete Gemeinschaft, Deutsches Recht, 1935, Nr. 9.
- ❖ Staatsbegriff, Strafrecht und Strafprozeß, Dt. Recht, 1936, Nr. 10.
- ❖ Nationalsozialismus und Staatsrechtswissenschaft, Jugend und Recht, Nr. 11.
- ❖ Führer und Führertum in „Die Schule im nat. Sozial. Staat“, 1935, S. 87.
- ❖ Staat und Rechtsgemeinschaft, Ztschr. f. d. ges. Staatswissenschaft, Bd. 95, Nr. 4.
- ❖ Führer oder Staatsperson, Deutsche Juristenzeitung, 1935, S. 2.
- ❖ Die Gemeinde als Gebietskörperschaft, Jahrbuch für Kommunalwissenschaft, Bd. 2.

1936:

- ❖ Führung und Verwaltung in Frank, Deutsches Verwaltungsrecht, S. 67.
- ❖ Die Wandlung im Polizeirecht, Deutsche Rechtswissenschaft, 1936, S. 100.
- ❖ Das subjektive öffentliche Recht und der neue Staat, Deutsche Rechtswissenschaft, 1936. S. 49.
- ❖ Weltanschauung and Wissenschaft, Deutsche Rechtswissenschaft, S. 176.

- ❖ Staatsangehörige und Reichsbürger, Deutsches Hecht, Nr. I.
- ❖ Polizeirecht im Umbruch, Deutsches Recht, Nr. 7/8.
- ❖ Das Führerprinzip in der Verwaltung, Deutsches Recht, Nr. 15/16.
- ❖ v. Gierke, Volk und Recht, Nr. 1.
- ❖ Volk, Staat und Reich. Volk im Werden, S, 370.
- ❖ Die Juden im Staatsrecht, Jugend und Recht, 1936, Nr. 2.
- ❖ Himmler, Best, Höhn, Grundfragen der deutschen Polizei.
- ❖ Der politische Eid, Deutscher Juristentag, 1936.

1937:

- ❖ Volk und Verfassung, Deutsche Rechtswissenschaft, 1937, S. 210 f.
- ❖ Der Beamte, Deutsches Recht, H. 5/6.
- ❖ Wohlfahrtspflege - Gefahrenabwehr - öffentliche Ordnung, Deutsches Recht, H. 5/6.
- ❖ Verständnis und Mißverständnis gegenüber dem deutschen Verfassungsrecht, Deutsches Recht, H. 19/20.
- ❖ Vom Wesen des Rechts in „Deutsches Landesreferat zum II. Internationalen Kongreß für Rechtsvergleichung im Haag“, 1937.
- ❖ Neues Staatsrecht, Vortrag vor Offizieren der Wehrmacht.

1938:

- ❖ Rechtstechnik oder Rechtswissenschaft, Deutsche Rechtswissenschaft, H. 4.
- ❖ Volk, Staat und Recht in Höhn, Maunz, Swoboda „Grundfragen der Rechtsauffassung. Proklamation der deutschen Rechtsschule, Deutsches Recht, H. 21/22.

1941:

- ❖ Großraumordnung und völkisches Rechtsdenken, Reich, Volksordnung, Lebensraum, Heft 1, 1941.

А. Въведение

В съвременното германско правно учение господствува ново разбиране на общата правна система и на понятието „държава“¹. Това ново разбиране на германската правна наука, както и насоките на нейното развитие, могат да бъдат разбрани само, а се знаят общите промени, настъпили в миросглед изобщо, както и в политическата философия на съвременна Германия. Германската наука е предприела, в духа на нейния светоглед, в основа на който стои принципът „народна общност и водачество“, една ревизия на всички досегашни държавноправни основни понятия. Тя чисто и просто иска да превъзмогне цялата онази липса на единство, която съществува между всекидневието на общественния живот от една страна и науката за държавното право от друга².

Съвременното германско право почива върху едно ново схващане за обществеността, която изхожда от една нова психика, създала се в огъня на световната война, която германският народ преживя, и от блясъка на националсоциалистическото движение.

Принципът на човешката общност изисква нова ориентация от научната систематика. Неизбежно става за германската наука да обедини концепцията за правото и държавата с идеята за човешката общност, а това означава да си вземе тя сбогом с индивидуалистическите понятия и построения и да се заеме със създаването на едно ново право.

Новата германска правна наука днес изоставя онази система и онази догматика, които бяха изникнали в едно време, когато господствуваше друг светоглед. Тя има твърдото схващане, че научните конструкции нямат смисъл сами за себе си, но те всякога са израз на съответната епоха. Съвременното германско схващане на правото строго се освобождава от застиналите общи понятия и абстракции на старата правна наука, които са немошни да разяснят социалната действителност, лежаща в новата конституция на държавата и да направят понятен съвременния конкретен правен ред. няма нужда от много примери. Достатъчно е да вземем собствеността. Новите нейни форми изискват корекция на общото понятие за собственост. А новото гражданско право със закона за наследството и със закона за регламентация на народния труд, е достатъчно, за да се види огромното различие в съвременното съдържание на понятието „собственост“ от по-старото. В този смисъл именно, новото германско право е превъзмогнало абстрактното понятие „собственост“, както е то дадено в § 903 на гражданския законник от 1900 година³.

Собствеността, прочее, в своето правно съдържание, не е никакво, повече или по-малко ограничено господство върху една вещ, но е в своята основа, дейност свързана с

---

¹ Впрочем това се забелязва и в чуждестранната книжнина. В Италия трябва да споменем Costamano, C. Storia e Dottrina del Fascismo, Turin, 1938 стр. 322 и следв. Cataluccio, F. Lineamenti di diritto pubblico nationalsocialista, Turin, 1935; Biscartti di Ruffia, P. Il diritto costituzionale dell'impero Germanico nei primi cinque anni di Regime nationalsocialista в Archivio di Diritto pubblico. 1938, стр. 1 и следв.; Lavagna, C. La dottrina nationalsocialista del diritto e dello Stato. Mailand, 1938; Zangara, V. Il partito unico e il nuovo Stato rappresentativo in Italia e Germania, Bologna (отпечатано също в Rivista di diritto pubblico, 1938, стр. 88 и следв.

Във Франция: Roger Bonnard, Le Droit et l'Etat dans la doctrine national-socialiste. Paris, 1936 (Срв. моите бележки в „Deutsches Recht“ 1936, S. 381 ff.).

В България: Владикин, Общо учение държавата. София, 1939.

² Höhn, Die Wandlung im Staatrechtlichen Denken, 1934, S. 46.

³ Срв. Busse, M. Der Erbfhof im Aufbau der Volksordnung, 1935, S. 21 ff.

личността и съобразна с изискванията на народната общност. Не се касае до някакво индивидуално право и публично-правното му ограничение, но до една нова постановка на проблема за собствеността.

Превъзможване на абстрактното правно мислене се наблюдава и в наказателното право. Абстрактното понятие „правно благо“ беше изоставено и се разясни голямото значение на престъплението и наказанието за живота на народната общност⁴. Основна мисъл в днешното наказателно право стана положението, че престъплението е нарушение на дълга да бъдеш верен на народната общност и следователно то е предпоставката за наказанието. В такъв случай, наказанието представлява санкция на честта⁵. В областта на държавното право днес се е окончателно утвърдило схващането, че не е дадено някакво понятие „държава“ важащо за всички времена и за всички народи⁶.

При новата постройка на германското учение за правото, не се касае до разрешение на чисто технични проблеми, но до провеждане на един светоглед обхващащ областта на държавния и народен живот, в областта на правото. В това няма нищо странно, защото и досегашното учение за правото тръгва от една точка свързана с общ мироглед, който се прокарва в правната система. Тук е на лице концепцията за нравствено свободната и автономна личност, която приложена в правния свят, ни дава познатата дефиниция на правото като разграничение между сферите на влияние на отделните личности. Ако, сега, съвременна Германия, в изковаване на своя мироглед, се е отклонила от нравствения идеал на автономния индивид и вместо него е прегърнала съпринадлежността на личността към народната общност, то естествено е, че едно преминало състояние не може повече да стои в правната система и да бъде някакъв израз на днешната обществена действителност, когато в същност то е доказателство за една предишна социална реалност. За това не е възможно да се разбере една нова действителност чрез една стара правна наука. Последната е индивидуалистично построена и следователно, тя изпуска из предвид факта на народната общност; просто не се интересува от живота на човешката общност.

При строежа на германското правно учение днес, не се изхожда вече от мисълта за укрепване на либералистичните форми, но от убеждението за негодност на индивидуалистичната правна концепция.

Новото германско правно учение, прочее е отправено, както срещу либерализма, така и срещу абсолютическите схващания изобщо, и съзира и в двете само прояви на индивидуалистичния мисловен начин. Това се вижда ясно в схващането за съвременната тотална държава⁷.

В този случай има опасност простото отрицание на либералистичните форми да доведе утвърждение на абсолютизма и следователно, да се осуети превъзможването на индивидуалистичната концепция.

Ние ще видим по-нататък в какво, собствено се състои различието между индивидуалистичното и националсоциалистическото правно мислене.

---

⁴ Спв. Schaffstein, Das Verbrechen eine Rechtsgutverletzung, в „Deutsches Strafrecht“, Heft 4, S. 7 ff.

⁵ Спв. Bolt, Die Aufbaugrundsätze des neuen Strafrechts, в „Deutsches Recht“, 1937, S. 90 ff.

⁶ Спв. Höhn, R. Der Nationalsozialistische Staatsbegriff und die juristische Staatsperson, 1935.

⁷ Спв. Rosenberg, Totaler Staat, в „Völkischer Beobachter“ от 9.I.1934.

Б. Правото в индивидуалистичната правна система.

I. Индивидуалистичното схващане на правото.

Схващането - характерно за индивидуализма - определя правото като регулиране на отношения между индивидите. Когато Иелинек⁸ - най-забележителният представител на държавната и правна наука през изтеклото столетие - определя всяко право като „отношение между личности”, той с това ясно изразява мисълта на своето време. Юристът от 19 век мислеше, че схваща правилно общественото битие, само когато приеме, че при него се касае до човешки индивиди, стоящи в известни отношения с оглед на своите интереси. Тая гледна точка е в пълна хармония с мисълта на индивидуалистите, че целият обществен живот се заключава в отношения между отделните личности. Тук бе изключено всяко познание на народната жизнена общност и на нейния основен ред. Всичко се свеждаше до човешката единица и нейните интереси. Това беше изходна точка в юридическите размишления. Особено изразно тя бе подчертана в семейното право. Семейството се определяше като договорно отношение между мъжа и жената и се приемаше, че при него работата се свежда до една редица правно уредени отношения.

Детето в такъв случай, беше само индивидуална личност, която встъпва на свой ред в правни отношения с личността на бащата и майката.

II. Публичното право като отношение между държавната личност и отделната личност.

1. Държавата - личност.

При една правна система, гдето се касае до отделни индивиди и техни отношения, държавата - доколкото е правно явление - не може да се разглежда иначе, освен като личност. А понеже пък не е видима личност, то - както схващаха мислителите на 19^{-тото} столетие - тя се причислява към невидимите личности, действащи чрез органи.

При това, германската правна книжнина издига този държавноправен принцип срещу поданическото отношение като държавноправен принцип, сравнително късно. А през 1852 г., 15 години след като Е. Алберт, бе въвел юридическата личност на държавата, Гербер пък я отхвърли⁹. Постепенно на местото на концепцията за държавата като отношение между поданици и монарх, дойде схващането за отношението между държава и поданици и то именно стана правен принцип. И само постепенно видимата личност на монарха бе заменена с невидимата личност на държавата. По-късно, на 1865 год. Гербер самият писа: „В личността на държавата лежи изходната точка и сърцевината на всяко държавно право... Схващането на държавата като същност (личност) е предпоставка на всяка правна конструкция в държавното право”¹⁰. От това време започна възходът на германската държавноправна

⁸ Jellinek

⁹ Gerber, C. F. Über öffentliche Rechte, 1852, S. 18 ff.

¹⁰ Gerber, Grundzuge eines Systems des deutschen Staatsrechts, 1865, S. 3.

догматика. Трябва да кажем, че държавноправното дело на Лабанд или на Георг Йелинек е непонятно без държавата-личност, като отправна точка. Особено у Йелинек това е подчертано. „Мисълта за държавата като личност е основния и крайъгълен камък на държавното право”, пише Йелинек¹¹. „Всяко държавноправно изследване, пише на друго място той, трябва да започва с установяване на понятието „държава”, или най-малко - с някакво убеждение върху него”¹².

Схващането за държавата като юридическо лице произлиза от индивидуалистичния светоглед и е, в Германия, израз на борбата на буржоазията срещу абсолютистическата държава. Щом като суверенната личност на монарха повече не се признава, съвсем понятно е, ако, в такова време, когато юридическата мисъл се движи в орбитата на отношенията между индивидите, се появи вместо личността на монарха, една нова личност - невидимата личност на държавата. И тя, подобно естествената личност, се туря в обхвата на правните норми и по този начин придобива правен характер.

Проблемата за юридическата личност на държавата, впрочем, не е останала затворен в границите само на Германия. През целия 19 век тя е главната проблема в много страни, освен въпрос, с който се занимава науката за държавното право. Например във Франция се знае далото на знаменития Салей¹³.

2. Индивидът като носител на изолирани права.

Така изграденото индивидуалистично правно учение си мисли човека изобщо по един своеобразен начин. Той се явява за това учение само като носител на воля. Без значение са тук, от правно гледище, както общото битие на хората, така и чувствения живот. Без значение са и човешките единства (свързванията). Човешкият индивид, като същност със свободна воля, се туря срещу другите индивиди, или пък всички те стоят под господството на някакъв господар. За това и задачата на правото тук ще бъде да разграничи възможните волеви отношения или в краен случай, да ги установи. Всяко право, значи, се явява нормиране на една воля. Така, наказателното право въздейства върху воите по начин щото, чрез заплахата с наказание да отклони всякакви стремежи към наказуеми волеви цели. Гражданското право пък предписва на отделната воля, стояща в отношение към друга воля, известни правни форми, в кои: ще се прояви едно действие, за да се сключи например един договор или да се учреди например някое търговско дружество. Правосъздаването се явява също така волеви акт. Смишълът на парламентаризма например е, както още през миналия век заяви Лоренц фон Щайн, само в съгласуването на отделната воля с общата воля; така да се каже, във вметването ѝ в процеса на създаване общата воля.

---

¹¹ Jellinek, G. Gesetz und Verordnung, 1887, S. 195.

¹² Op. cit. S. 189.

¹³ Спв. Salleilles, R. De la personnalité juridique, 1922. Също Michoud, L. La théorie de la personnalité morale, t. I. 1906, p. 22 ff. Duecoq, Droit administratif, 7 éd. t. IV, 1900, p.10 ff. Barthélemy, Droit administrative, 1913, p.391; A. Esmein - H. Nèzard, Eléments de droit constitutionnel français et compare, Paris, 1927. t. I, p. 1: “L’Etat est la personification juridique d’unetation”. В **Белгия**: Lernaude, La théorie de la personnalité morale, в “Revue du droit public”, t. 37, 1910, p. 381. особ. p. 391. В **Италия**: Arangio - Ruez, Istituzioni di diritto costituzionale italiano, 1915, p. 15. Във Франция против юридическата личност на държавата са: Duguit, L. L’Etat, t. I, le droit objectif el la loi positive. Paris, 1901, P 5. Hauriou, Principes de droit public, 1910, p. 98 (изрично).

Правното положение на индивида спрямо държавата, следователно, се определя по следния начин.

1.) Индивидът е поданик, сиреч, подчинен на държавата-личност.

Това поданическо положение е характерно и за държавата през 19 век. С оглед на него именно Гербер с право пише, че никакво място няма в правната система за никакво правно отношение на народа към държавата, при което той да бъде обект на нейното господство.

Едно е меродавно само: гражданинът е поданик. С това се изчерпва всяко съдържание на понятието „гражданин”.

2.) Индивидът е правен субект, но в кръга на частно-правния ред.

3.) Индивидът е правен субект в държавната област само до колкото е носител на субективни публични права срещу държавата. Това е от особено значение за административното право.

4.) Индивидът е член на правната общност, т. е. носител на ценностни представи, съобразно които се извършват индивидуалните деяния спрямо държавата като личност от една страна, и от „друга - спрямо другите индивиди от гледище на частното право.

„Индивидът стои в обществото” това значи чисто и просто, че стои в кръга на противоположни интереси. Какво представлява този кръг - ни разяснява Лоренц фон Щаин. Това е онази област, в която материалните блага съществуват за себе си, областта на стопанството, на икономическия живот; по-нататък, това е областта на чистия духовен живот, разглеждан сам за себе си. Тук спада изкуството, науката и религията. Всичко, което не е обхванато от държавата и не е уредено правно съобразно принципа на държавното поданство, се приема че спада към областта на обществото.

III. Суверенитетът

На край, за да се обоснове господството на монарха или на държавата върху поданиците, в индивидуалистичната правна система се включи и понятието „суверенитет”, т. е. мисълта за някаква най-висша мощ и непрекословна сила на монарха или държавата. Това бе възможно в едно време, когато човешките общности - тия свързвания с взаимна вярност, излезли от самия живот, - бяха изгубили своята сила и трябваше да бъдат заместени от мисълта за господството или най-малко да бъдат допълнени с тази мисъл. Така се получи понятието „суверенитет”, с което именно се обяснява господството, за което е тука дума.

По времето след Ренесанса намираме в западните страни духовни предусловия, които са неизбежни за идеята за суверенитета и нейното политическо осъществяване. Най-напред през Ренесанса бе развито чувството на абсолютна индивидуалност и въздигането ѝ в степен на обществен принцип.

В онова време, когато мисълта е била освободена от всякакви скрупули към обективни свет, а личността е била средина на всички размишления, понятието „суверенитет” е било основно начало на абсолютистическата държава и поради това се е говорило за „суверенна държава на монарха”. Жан Боден, както се знае, е дал класическото определение на суверенитета: „Суверенно е това, което въвн от безсмъртния Бог, не признай нищо по-висше от себе си”.

В Германия понятието „суверенитет” разкрива своя полемичен характер в две съотношения: на първо място някои държавни институции са искали да бъдат суверенни, т. е. да бъдат възможно най-независими от държавата, а царската власт да бъде турена в сянка, от друга страна пък понятието „суверенитет” играе значителна роля във вътрешната териториална борба между управителите на провинциите. Признанието на такъв „местен” суверенитет просто унищожава всякакъв суверенитет на държавата. Раздвоението в упражнение на суверенитета е било взело особено остра форма във Вюртемберг и в Бранденбург и е траяло доста време. Вердиктът на пруските крале за стабилизиране на суверенитета се слави със световна известност. От гледна точка държавноправна тук суверенитетът се явява като необходим атрибут на абсолютния монарх, който единствен упражнява властта и по никой начин не иска да признае местните претенции за господство. Полемичното значение на тази мисъл лежи в това, че само онзи е суверен, който не заема положение по-ниско от другия. Индивидуалистичният смисъл тук е пък в това, че атрибутът „суверенитет” се отнася само до една отделна личност, която като такава, упражнява господство над една маса от поданици, включваща и господарите на провинциите, които са също с претенции за суверенитет.

И ако френската революция, под влияние на философията на Русо за суверенитета, противопостави началото на народния суверенитет, то тя се опита с помощта на понятието за суверенитета да измести правните основи на упражнението на господството. В Германия, борбата между монархичния суверенитет и народния суверенитет не е приключвала с победа нито на едната нито на другата от двете концепции. Тя по-скоро е приключила с обявяване на държавния суверенитет.

В понятието „държавен суверенитет” победата на буржоазията намира своето пълно изражение през просветения абсолютизъм. Скъсвайки от една страна с основните положения на абсолютизма, а с това отричайки правото на монарха изобщо, буржоазията, от друга страна пък усвоява напълно всички последици от

демократичното и революционно учение на Русо досежно стопанското и политическо развитие. В този смисъл обявяването на държавния суверенитет представлява едно компромисно разрешение между двата принципа - този на монархическия суверенитет и този на народния суверенитет. Френската революция пък бе едно кърваво изражение на борбата между двете концепции.

Юридически, суверенитет на държавата означава това, че висшата власт се приписва не на някакво отделно лице, но на една институция. Тази институция е самата държава, която човек си мисли като правен ред, но със свойството да бъде личност. Господарят тук вече се явява само като функционер на държавата, като държавен орган. Тъкмо затова на монарха е отнето всяко упражнение на суверенитет; той властвува само защото по силата на особени положения в държавата, т. е. по силата на една писана конституция, той, доколкото е орган на държавата, е призван да упражнява известно господство, но според общи, изложени в конституцията, основни положения.

Гьотингенският държавовед Албрехт, през 1837 г. е развил подобни основоположни мисли за първи път в своите аналитични бележки върху книгата на Мауренбрехер „Основни положения на съвременното германско държавно право”. Мауренбрехер определя суверенитета като частно право със съответен носител и именно, право аналогично със собствеността, така щото се признава на германския суверен един *quasi dominium* и *quasi possessio*, точно както е при частните лица.

Албрехт обаче, си мисли един държавен суверенитет, при който се приписват права и задължения не на отделни лица - поданици и господари - но на самата държава. По този начин държавата става носител на права и длъжности, като същинска личност.

Малко по-късно Цахарие, в своето обширно съчинение „Германско държавно и съюзно право”, чието първо издание се появи на 1841 г., излага същите възгледи. Той изрично пише: „На мястото на народния суверенитет, ние поставяме държавния суверенитет, обаче само в противовес на фалшивия и пълен с недоразумения и злоупотреби суверенитет на монарха. По този начин ние изразяваме мисълта, че само органичната цялост е източник на всека публична власт и че по никой начин не е възможно щото отделният човек да се позовава на частното си право, за да принуди целостта в нейното развитие да се основе на частния интерес и да постави в зависимост от него своята конституция и трайността на държавата”¹⁴.

От тук мисълта за държавния суверенитет се пренася в държавното право изобщо. Схващането, че суверенитетът предполага държавата като личност, бива всеобщо признато. А когато пък се говори за монарха като суверен в дадена държава, мисли се обикновено, че той е висш орган на държавната юридическа личност и че е призван от конституцията да упражнява права свързани с държавния суверенитет. Ето как именно държавният суверенитет става средище на схващания, които са били преди това свързани с абсолютния монарх.

В момента, когато властта на монарха стане чисто и просто висша власт, тя се приписва като качество на държавната личност. Вместо видимите господари се явява никаква невидима личност с индивидуална воля и субективни права и задължения. В тази епоха полемичният характер на суверенитета се забелязва ясно в борбата срещу обществеността. Срещу разрушителната сила на човешкото общество се възправя сега суверенитета на държавата, което значи, че обществото по отношение на държавата трябва да има подчинена роля и че членовете на това общество не могат да разпростират свободата си във от границите определени от държавата. В противовес на

---

¹⁴ Zahariä, Deutsches Staats- und Bundesrecht, III znhfl. Göttingen, 1865, S. 68.

суверенната воля на монарха, която се манифестира чрез индивидуалните му заповеди, суверенната воля на държавата се проявява в закона, който е норма за отделните лица. Прочее, на местото на суверенната заповед, се появява сега суверенната правна норма, която е предпоставка за самото съществуване на държавата.

В Германия понятието „суверенитет“ има своята особена история, вън от общия произход на понятието. Вторият Райх, както се знае, беше една съставна държава и всека отделна държава-съставка претендираше за себе си суверенитет. Работата беше в това, с помощта на понятието „суверенитет“ да се осигури тържеството на общата държава срещу партикуларизма на отделните държави. Тъкмо това бе намерило израз в учението на мюнхенския държавовед Макс фон Зайдел. Той се основава върху факта, че държави-съставки, бидейки отначало суверенни, после при своето съединение пак си остават носители на суверенитета¹⁵. Срещу това схващане и срещу средното гледище на Ваиц, което допуска частичен суверенитет, стои учението на Лабанд, според което при съставните държави, суверенитетът трябва да се запази само за централната власт, но не и за отделните държави. Но понеже Лабанд схваща Райха - както и отделните държави - юридическа личност, то суверенитетът в Лабиндово осветление означава просто държавния суверенитет като отношение на Райха към неговите държави съставки. Значи тук имаме работа с едно повторение на учението за суверенитета на държавата. Само че вместо полемиката срещу обществеността, сега се появява полемиката срещу партикуларизма на отделните държави.

---

¹⁵ Max von Seydel, Kommentar zur Verfassungsurkunde für das Deutsche Reich, 2 Aufl, 1897, S. 2 ff.

В. Правото е националсоциалистическото правно мислене

I. Общността като основно положение в правото

1. Същината на общността.

Основното начало, с което единствено може да се обясни съвременното правно творчество в Германия, е народната общност.

Тя почива върху една нова психика, започнала от душата на фронтоваците от световната война¹⁶ и утвърдена от националсоциалистическото движение и неговите формации. Фронтът създаде у неговите най-добри представители мисълта, че съществуващата държава изобщо по никакъв начин не може да бъде повече нещо, за което да се води война и нещо, което да заслужава себеотрицание и любов. На фронта още в душите на воюващите германци проблесна мисълта за друга държава, която да почива върху общностния дух. Как да се сътвори, обаче, тази държава и как трябва пък съществуващата държава да се преобрази, това можеше да се разреши в течение на годините. Фронтвата мисъл, прочее, необходимо се отклони от индивидуалистичния идеен свет. Индивидуалистичната личност, обаче, все още не бе изживяна. Тя продължи своя живот, докато новите принципи бъдат ясно осъзнати. Такова нещо имаме, например, в държавното право през ренесанса, отразено в доктрината на Николо Макиавели¹⁷.

В момента обаче, когато индивидуализмът бе ясно осъзнат като нов принцип, всички форми на човешкото съществуване бидоха съобразени с този принцип и всички ценности бяха преоценени с оглед на него. Следствието беше ясно: старите обществени кръгове се разпаднаха. Така, например, ние виждаме как общностният живот, изразен в съсловията, се разложи.

Никаква човешка общност по-вече не беше възможна. Не общности, а свободни човешки личности. Ето как бе заместена общността с човешката единица. Поставяше се по такъв начин големият въпрос на века, дали изобщо има принципи, свързани с човешката общност или не. А този въпрос носеше без съмнение своите последици.

Социологията, която се занимава от край време с всички тези проблеми, се оказва негодна да разясни правилно обществените явления, които изникнаха в течение на развитието. Тази социология, която националсоциалистическата наука заваря, се занимаваше при последна сметка с отделните човешки индивиди. Типична в това отношение в Германия е социологията на Георг Зимел, към която се придържа особено Кьолнската школа на социолога Леополд фон Визе, схващайки целия живот като отношения между индивиди. Социологията за фон Визе е „наука за явленията в социалното пространство“, или което е все едно, наука за междучовешкото. Тази социология посочваше как хората се срещат, сближават и се разделят. Делата социологична система тук не е нищо друго, освен просто тълкуване на думата „междучовешко“¹⁸. Предметът на социологията фон Визе вижда в тази област на действителността, която лежи между хората, т. е. онова пространство, в което хората се

¹⁶ Срв. Günther, Lutz. Die Frontgemeinschaft, 1936.

¹⁷ Срв. Höhn, Der individualistische Staatsbegriff und die juristische Staatsperson, S. 34 ff.

¹⁸ Срв. Leopold von Wiese. System der allgemeinen Soziologie. 1933, 3 Aufl., S. 632.

„свързват и разделят“¹⁹. Ясно е, че фон Визе схваща живота на човешката общност като междучовешки процес”, в който се проявява поведението на един човек спрямо друг. Това се е опитал той да поясни в своята социология като учение за отношенията. Вследствие на това, фон Визе претендира да е установил един тип човек, който е абстракция от конкретните хора на опита, на човешкото всекидневие, в техните отношения един към друг.

Тази социология заемаше преди националсоциалистическата революция видно място в германската наука²⁰. Тя е, именно, която разгласяваше на всеуслышание, че за науката не съществува никаква социална действителност, защото според фон Визе, социалните форми се схващат само като социални процеси. При това, според него, има три групи социални форми: маса, група и сдружение. Една компания войници, например, е „чисто и просто един комплекс от целесъобразно организирани отношения между хора”. За Леополд фон Визе, държавата като действителна даденост не е мислима. Социологията, казва фон Визе, не търси държавата нито в областта на природата, нито в областта на духа. Подобно образувание „държава” тя изобщо не дири. Държавата като субстанция, заявява Визе, не се намира никъде. Народът, в кръга на такова схващане, е нещо съвсем без значение при наличността на единствените обекти на социологията, каквито са, например, масата, държавата, класата. Затова, именно, народът в системата на Визе е някаква „гранична зона в социологията”. При това, такава зона, където биологичното и обществено научното гледище се преплитат. По такъв начин, за социологията на фон Визе, народът се явява редом със семейството и човечеството - една формация, където поколението, като фактор, участва наред с разни други фактори.

Сега, тъкмо срещу тази и подобна концепция, за нас народната общност, както социологично, така и юридически, се явява изходна точка на всички разсъждения. За съвременната немска наука, народната общност означава не само една област на отношения между хора, при които се преплита биологичното и духовното, но обхваща изцяло съдбата на хората, съставляващи общността. Народната общност е реалност, но е същевременно и цел или задача. Тя е на лице веднага, щом определен общностен дух обхване известно множество хора. А това значи, че единицата, съставка на множеството, действа като общностен дух и живее с този общностен дух. Такова обществено съзнание бе станала душата на фронтовака. Тъкмо този дух намери утвърждение в националсоциалистическото движение и съответните негови образувания. Съществено тук е именно това преображение на индивидуалното съзнание, свързано с общността, като негова предпоставка. Тази предпоставка, преди всичко, лежи в сходството на онези хора, които съставляват общността.

Вследствие на това, понятно е защо немското правно схващане се гради и на учението за расите. Едно мислене, едно чувствуйване, едно действоуване на един народ е необходимо обусловено от расови елементи. Само когато подобни основни положения са на лице, дадена е и възможността да възникне общностен дух, следователно, да се създаде един народ.

Трябва да се отбележи, че общностният дух не може, както е при природните науки, да бъде научно описан. Касае се тук до една действителност от особено естество. Общностният дух се проявява в една еднаквост на преживяванията при определен кръг

---

¹⁹ Op. cit. S. 101.

²⁰ Не липсваше, разбира се, и опит за социология на общността, като например F. W. Jerusalem, *Die Soziologie des Rechts*, 1925: после работите на Фрайер или тия на Дункман. Преди тях F. Tönnies, *Gemeinschaft und Gesellschaft*, 8 Aufl., 1935.

хора, чиито индивидуални души са свързани с идентичност на душевните определителности. Тук, при общностния дух, единицата няма преживявания като единица за себе си, но като член на определена човешка общност. Затова и общностното преживяване не е някаква сума от преживяванията на единиците, съпоставящи общността, но е идентично преживяване на единиците, доколкото са те съставки на общността. От това положение следват с неотразима сила цел ред изводи за всички научни области.

2. Народна общност и правна общност

За да станат безвъпросно ясни същината и значението на общността за правото, трябва да се разграничи народната общност от така наречената от юристите „правна общност”. Те не трябва да се смесват в никой случай и по никой начин.

Под „правна общност” се разбира сборът от ценностни представи, които са предназначени да обосноват индивидуалистичната държава и нейното право, било в нейната абсолютистическа форма, било във формата на държава-личност през 19 столетие²¹. Исторически правната общност се явява в следната светлина. Индивидуалистическата епоха е изпълнена с различни общностни прояви. Суверенният монарх, например, извършва, макар че е най-висшата личност, разни общественосъобразни функции, защитни функции, каквито са правораздаването, борбата с външни неприятели и пр. Абсолютният монарх извършва тези функции не защото е принуден от някого, но защото той е обвързан с известни действия, основни схващания и представи, каквито той не би имал, ако да не беше монарх. Тези ограничения на монаршеския суверенитет идат от редица ценностни идеи, като например християнската религия и християнския морал. В отличие от един затворен обществен кръг, тук се касае до ограничение на дадено индивидуално упражнение на власт.

Сферата на действие на суверенния монарх е определена не от общностния дух, а от индивидуалния. Правната общност дава основните правила на монархическата власт, така както дейността на частния правен субект се дава от частния ред. Индивидуализирането, прочее, в кръга на една човешка общност не може да отиде до там, че общото убеждение да се тури в зависимост само и единствено от произвола на личността. Суверенният монарх избира в своето действие съответното годно основание, за да не се превърне в тиранин, чиито действия биха висели във въздуха, понеже представляват грубо нарушение на известни основни убеждения.

Правната общност, следователно, спада към основните понятия на индивидуалистичната правна и държавна система. От правната общност, именно, се извежда в публичното право известната максима „salus publica suprema lex esto”; в частното право положението за добросъвестност е, което трябва да ръководи правния субект в неговата правна дейност. Правната общност е един сурогат на затворения обществен кръг, в който формата на действието е пряк израз на общностния дух в правото. По-раншната затворена общност се е така разложила, щото нито самата тя, нито водачите могат да разберат функциите, за които е тук дума: Правната общност е мислима в този й вид само в индивидуалната държава, която впрочем, като монархия, само затова можеше да съществува, защото съществуването й съответства на понятията на правната общност.

Друго е в националсоциалистическата правна доктрина. За нея централното понятие е народната общност. Това значи, че тя изоставя правната общност на

---

²¹ Срв. по това Höhn, Rechtsgemeinschaft und Volksgemeinschaft, 1935.

индивидуалистичната държава. Сега не се касае вече до понятия, съобразни някак с общността, но изходната точка, както загатнахме, е народната общност, като конкретна общност. Националсоциализмът съзира например, конкретната фамилна общност, селския жизнен ред, общността, каквато е борческата националсоциалистическа организация и пр. Всички те пък са включени в конкретната народна общност. Юристът, разбира се, до сега не е имал работа с тези конкретни общности. За него те са били различни сфери на обществото, но не са могли да допаднат на индивидуалистичната правна концепция, защищавана от юристите, за която изходна точка всякога е било отношението между отделните индивиди и ограничението на свободата на личността. По такъв начин, юристите въобще малко се занимават с народната общност. Те виждаха в нея чисто и просто една фикция, най-много едно вярване, че тя съществува. За тях, при народната общност, се касае до една норма на човешкото поведение, на личното поведение и действие, което е съобразно с обществените изисквания.

Ала за националсоциалистическото учение идеята за народната общност е нещо различно от тази за правната общност. Тук са дадени не само общностни понятия, съобразно които протича човешкото поведение, но се касае до дейност на общността.

Такива конкретни редове в общността са, например, работническите организации, селските жизнени общности и сдружаванията на трудовото право. Същината на тези редове се заключава в това, че човекът е изцяло обхванат от тези общностни единства (редове).

Новата немска правна наука, със своето схващане на народа като общност, не само превъзмогва индивидуализма с неговото схващане на народа като сума от индивиди, но окончателно разбива индивидуалистичната правна общност, която, в края на краищата, не бе нищо Друго, освен едно обвързване на индивида от известни общи убеждения в областта на изпълнение правните функции. И ако правото не представлява никаква ограничена област на лични проявления, не е дадена и никаква област, населявана, така да се каже, изключително от индивиди, чиито интереси да бъдат обекти на особена защита. Правото, за националсоциализма, не е никаква самостоятелна изходна точка. Същото трябва да се каже и за културата, както и за езика. Право, нравственост, култура - всичко това, разглеждано досега като съответни ценностни величини, никне из живота на общността.

Особено това се вижда в селския живот. Общността не може да бъде разглеждана „по отношение” на правото, на културата, на нравствеността, или на езика. Не. Право, култура, нравственост, език са явления на общността; те са в духа на общността; в живота и реалността на тази общност. Те са слаби, когато общността е слаба. Те цъфтят, когато човешката общност е силна. Те не стоят едно до друго, но се преливат едно в друго. Всички различия между тях, с които се занимава досегашната систематика, губят в националсоциалистическата доктрина всеки смисъл. Тъкмо затова не съществува никаква правна общност вътре в народната общност. Същото се отнася и до културната общност, както и до езиковата общност. Никакво делене на народната общност от подобен род не е възможно. Не е възможно тя да се разбива на такива общности, за които е дума. Колкото повече се изтъква конкретността на човешката общност, толкова повече се разяснява тази истина за неразложимост на общността.

По такъв начин, пада и досегашното различие между право и социология. До сега, както се знае, правото беше представено като уреждане на конфликти между интересите на индивидите в гражданското общество, с цел да се

избегне борбата между тези индивиди. В това, именно, съзираха социологичните основни положения на правото.

Днес новото германско правно учение изхожда не от конфликта на интересите, но от обществените необходимости. То построява правото върху общността и го разглежда като израз на жизнен ред на народната общност. Това особено ясно личи в законодателството върху националния труд.

В стопанската общност „предприемачът работи като водач на производството, а работникът като ръководен, но двамата работят за осъществяване целите на производството и задоволяване нуждите на народа и на държавата” (§1 на A.O.G.), Поради всичко това, превъзможната е вече първата стадия от развитието на немската държавна наука, именно превъзможното е различието между държава и право, от една страна, и схващането за човешката общност, от друга. В особеност, тук заслугата принадлежи на Е. Р. Хубер, който специално ни е занимал в една своя статия върху немската държавна наука, с досегашните й „разпръснати мисли”, както той се изразява²².

3. Общността като принцип в правната наука

Новото схващане, за което е дума, има основно значение за правото изобщо. В кръга на това ново схващане, преди всичко учението за юридическата личност на държавата трябва да претърпи една унищожителна критика²³, и с това се внася вече ново осветление и на самото понятие „държава”. Новото германско право застана пред дилемата: юридическата личност на държавата, или народната общност, като изходна точка на новата държавноправна догматика. Тази проблема е днес решена окончателно. Малцина са онези, които още поддържат юридическата личност на държавата²⁴.

Според новото правно схващане и правното положение на индивида се определя не вече от държавата, но то следва от местото на индивида в народната общност. Ето защо, именно, националсоциалистическото законодателство постави принципа на конкретното равенство на народните другари срещу абстрактното понятие за равенство. С други думи, новото германско законодателство вижда индивида като член на народната общност, или на някой по-тесен обществен кръг. И всичко това по силата на самата жизнена необходимост. На първа линия, прочее, застава не някакъв си абстрактен индивид, а конкретни типове хора, като например селяни, работници и пр.²⁵ Тук единиците се разглеждат от гледище на тяхната ценност, на техната деловитост и техната преданост на народната общност. Националсоциалистическото схващане за конкретното равенство на народните другари е онзи закон, който съставлява основна максима на законодателство и който стимулира всички публично-правни воли. И като се казва, че гражданинът е единствен носител на пълни политически права, това не трябва да се разбере, че той има някаква претенция, която произхожда от правоотношения между отделни лица и която стои срещу държавата²⁶.

²² Срв. Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft Bd. 95, S. 1 ff.

²³ Срв. Höhn, R. Der individualistische Staatsbegriff und die juristische Staatsperson, 1935.

²⁴ Юридическата личност на държавата отхвърлят, между другите, още и C. Schmitt, в 1935, 5. 201; Също така и E. R. Huber, същото списание, 1934, S. 32; после F. W. Jerusalem, Der Staat. 1935, S. 255 ff. и Münch, Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft, 1935, S. 558 ff.

²⁵ Jerusalem, ibid.

²⁶ Срв. Höhn, Staatsangehörigen und Reichbürger, в Deutsches Recht, 1936, S. 20 ff.

Политическото положение на индивида е едно негово обладание, което се основава на принадлежността му към народната общност. Поведението на гражданина е, което ще докаже дали той служи на немския народ и на немската държава. Това поведение се налага, именно, от членуването на гражданина към народната общност. А членуването предполага равенство в предаността на народната цялост. С оглед към тия положения става ясно, че тук правното положение на гражданина не почива върху неговата личност, както се е мислило през 19 столетие. Не се касае и до никакви правни и лични отношения към държавата. Политическите права на гражданина не са друго, освен израз на членуването му в общността. При това осветление на правното положение на гражданина, не може повече да се поддържа досегашната система на основни и субективни публични права.

Същината на основните права се състои в това, да се гарантира на индивида една ненарушима правна сфера на действие. Когато на местото на суверенния монарх се яви суверенната държава, с това не се отстрани поданичеството на индивида. Затова бе нужна конституцията на 19 век, която утвърди т. н. основни права на личността срещу държавата. Тук вече личността неизбежно придобиваше правоотношение, съобразно с нейната принадлежност към общността. Но това не можеше да се разбере ни най-малко от тогавашните мислители. Тук-там само имаше смътни загатвания. Понякога се изтъкваше мнението, че основните права били някаква проява на ценностни представи, норми на една културна и ценностна система²⁷. Друг път пък бе предприет опитът да се отхвърлят индивидуалистичните основни права и да се схванат основните права като национални²⁸. Господстващото мнение в германското право днес, обаче, отхвърля основните права, считайки ги несъвместими с членството на индивида в народната общност. Основни права индивидът би могъл да има само като свободен необвързан човек, но в никой случай не и като народен другар, принадлежащ към народната общност²⁹. В административното право, субективното публично право беше също така оспорено, като остатък от индивидуалистичната правна система, която признаваше на личността една съкровена сфера, където държавата не може да прониква и която индивидът брани срещу държавата със съответни искове. Ала днес не съществува вече нито личността на монарха, нито тази на държавата, но има едно необозримо множество личности, образувачи народната общност. Не се касае повече до публично-правна сфера и до частно-правна система с нейните „отношения към държавната личност“. Националсоциалистическата революция разруши политическите устои, върху които единствено можеше да съществува учението за субективните публични права. Поради това, в новата наука субективното публично право се отхвърли по принцип. Каква беше обосновката? Тя се свежда към следните положения:

1. В националсоциалистическата административна система субективните публични права могат да съществуват само дотолкова, доколкото те не застрашават националния и обществен ред³⁰. Субективните публични права не могат да бъдат схванати като индивидуални права против държавата, но само като „права, които зависят от законодателя и имат нова етична стойност, с оглед на която те са притежание на индивида не като индивидуална личност, възправена срещу държавата, но често чрез тях индивидът действа като личност, отговаряща на „народния етос“³¹.

²⁷ Срв. по това Stoll, *Verfassung und Privatrecht*, в „*Deutsche Juristenzeitung*“, 1933, S. 283.

²⁸ Особено характерно у Tartarin-Tarnheyden, *Werdendes Staatsrecht*, 1934, S. 150.

²⁹ Larenz, *Rechtsperson und Subjektives Recht*, Berlin, 1935, S. 227, 229. Huber, *Die Rechtsstellung des Volksgenossen* в *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*, 1936, S.455; Siebert, *Subjektives Recht* в „*Deutsche Rechtswissenschaft*“, 1936, S. 28 ff.

³⁰ Koellreuter, *Grundriß der allgemeine Staatslehre*, 1933, S. 83, 105.

³¹ Tartarin-Tarnheyden, *Werdendes Staatsrecht*, 1934, S. 152.

При това ново съдържание на понятието «субективно право», публичните субективни права трябва да бъдат някак обезпечени и за това е нужна гаранция от държавата. По такъв начин изглежда, че индивидът стои срещу държавата.

2. Но има и една втора насока. Тук вече субективното право представлява обективно право, но от известно гледище³². Държавата и поданиците в административния процес се явяват не като независими индивиди, спорът между които ще се разгледа от един неутрален съдия, но напротив, поданикът упражнява по-скоро, чрез силата на субективното публично право, една държавна функция, която при последна сметка цели да гарантира и да поддържа правовия ред.

3. Щом в националсоциалистическата административно-правна наука юридическата личност на държавата се изоставя като изходна точка, субективните публични права губят всяко основание³³. В народната общност държавата и личността не стоят в противоположение, като никакви срещупоставени личности. Отделният народен другар се явява, от правно гледище, член на общността и има в нея определено положение. Това правно положение, обаче, не придава на неговия притежател качество на носител на субективно право. Неговото съдържание не се характеризира с никаква сила на волята, нито пък с никакви лични интереси, но със задачи, които индивидът може да изпълни само в общността. Правното положение на индивида, бил той селянин или друг, е във всички случаи иманентно предусловие на общността.

Това отвъръщане от субективните публични права се извършва особено ярко в областта на административното правосъдие.

Съществува опит да се освободи правната мисъл от схващането, че административно-съдебния контрол представлява разрешение на един спор между индивида и държавата и да се насочи тази мисъл към една нова система на съдебно-административен контрол, която да не бъде построена върху индивидуалистичната противопоставка „индивид - държава”.

Ето защо, се заявява: „Административното правосъдие не е нито защита на субективните права на индивида, нито контрол на публичната администрация за защитата на някаква си извъндържавна сфера на народните другари³⁴. Административното правосъдие има по-скоро задачата да защити правния ред. Такива са мислите и на министъра на вътрешните работи д-р Фрик. Той казва: „То (административното правосъдие) не съществува, за да даде правна защита на нарушените интереси на индивида, но интервенира, когато и доколкото чрез един административен акт, като се засега индивида, се нарушава народния ред. Административното правосъдие, прочее, няма за цел да даде правна защита защото интересите на индивида са накърнени, но защото това накърнение на частните интереси води към нарушение на народния ред изобщо”³⁵.

От приведения пасаж се вижда ясно, как вече се е изработило ново схващане за административния контрол, което съществено се отклонява от все още съществуващите и днес принципи на административно правосъдие. Това ново схващане се изработи в законодателството през войната. В указа на Фюрера за опростяване на

³² Jerusalem. Das Verwaltungsrecht und die neue Staat, 1936, S. 29.

³³ Hohn, K. Das subjektive öffentliche Rechte und der neue Staat, в Deutsche Rechtswissenschaft, 1936, H. I, S. 1 ff; Maunz, Th. Das Ende des subjektiven öffentlichen Rechts, в Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft, 1936, S 71.

³⁴ Maunz, Verwaltung, 1937, S. 205.

³⁵ Frick, Problem des neuen Verwaltungsrechts, 1936, S. 328.; също Frick, Über Grundsätzliche Verwaltungsfragen, 1939 S. 39.; после Frank, Recht und Verwaltung, 1939, S. 743 f.

администрацията от 28 август 1939 г. беше определено, че, вместо досегашната процедура на административно правосъдие, се допуска оспорване чрез жалба пред властта или пред надзорните власти. Контролът се извършва, следователно, в кръга на самата администрация по пътя на обжалването. Административните съдебни състави се допускат само като най-висши инстанции. Техната дейност се ограничава с решаване на случаи от основно значение и на отделни случаи, представляваща правна мъчнотия. Административните съдилища са, прочее, не както до сега, построени върху искове на индивида против държавата, но защото е допуснато производство по обжалване актове на надзорните административни власти. По този начин, административните съдилища са юридически съветници на практическата администрация.

От всичко това се вижда как в новата германска правна наука е поставен въпросът за правното положение на индивида и как за него се явява именно като изходен пункт фактът на членуването в общността, фактът на народното другарство. Личността има своето жизнено и дейно място само доколкото служи на общността със съзнанието за съотговорност и преданост към нея. Индивидът има своята чест на народен другар само доколкото изпълнява задачите, поставени от народната общност. Формулата на честта е в съзнанието за принадлежността към народната общност. Без човешка общност няма чест. С този принцип днес вече се осветляват онези области, които по-рано се определяха от принципа на субективните права. Това, разбира се, не означава никак обезпечаване на индивида, но означава по-скоро едно негово подреждане към естествената му жизнена среда. Защото не е дадена никаква свобода на индивида вън от държавата, от общността. Тази свобода съществува само в държавата, в общността. Никой не е свободен от държавност, от човешка общност. Свободата е една, например, във време на нужда или на благосъстояние и друга във време на война или на мир. няма абсолютна свобода, но има само относителна; има само свобода, свързана с човешката общност. Индивидът, който „съществува само чрез общността, може да претендира за лична свобода пак чрез нея”³⁶.

Свобода има само като народна свобода, от която се ползват индивидите, защото са членове на народната общност³⁷. Ето как, именно, националсоциализмът на индивидуалистичното понятие „свобода”, като освобождение на индивида от длъжности към общността, противопостави едно истинско схващане на свободата, като дадена в съзнанието на индивида за отговорност и привързаност към човешката общност.

Само в тази свобода личността може да се развива, защото само ако свободата се упражнява от съзнанието за отговорност към общността, само тогава общността дава на индивида името „личност”. Поради това, понятието „личност” не е индивидуалистично понятие, но всякога е типично общностно понятие. Личността може да поникне само върху почвата на човешката общност³⁸. Тази концепция характеризира националсоциализма още от начало. Така, Адолф Хитлер изтъква в „Mein Kampf”: „Движението отправя своето внимание към личността; то осигурява почитта към личността с всички средства, като не забравя никога, че ценността на всяко човешко нещо лежи в личната ценност”³⁹. На друго място пък Фюрерът пише: „Народният светоглед се отличава от

³⁶ Шефът на печата д-р Дитрих в своята сказка на тема: „Философските основи на националсоциализма” на 16. II. 1934 г. изтъква именно това.

³⁷ Също Дитрих в речта си на 25. X. 1938 г.

³⁸ Dietrich в речта си в Берлинския университет върху „Общност и личност, един проблем на нашето време” (от г., срв. Völkischer Beobachter от 11. XII. 1937).

³⁹ Двумтомното издание, том I, S. 387.

марксизма основно по това, че той (народният мироглед) признава не само расата, но признава и значението на личността, а с това поставя основния стълб на цялата своя постройка”.

Шефът на държавната преса д-р Дитрих пък подчертава в една от своите речи върху „Философските основи на националсоциализма” следното: „Оформяващите сили и творческите ценности на личността са възможни само в общността, само в нея те се разгръщат и придобиват своята важност. Това е същностния признак на национал-социалистическата идея⁴⁰.

Новото правно схващане е също тъй и против различието между публично и частно право. Това различие почива върху разграничение на индивидуалната сфера, което не се оправдава от членуването в общността⁴¹. Разделението, за което е дума, обаче, е преодоляно в областите, свързани със съвременната политическа постройка и преди всичко в трудовото право и в селското право. Тук се тръгва в разсъжденията не от правните сфери, но от конкретните жизнени редове, каквито са стопанската общност и земледелието, като единство от особен трудещ се свят. В другите сфери разделението е също превъзможнато чрез „вътрешно проникване на жизнената и правна сфера от публични елементи”⁴². Това се наблюдава преди всичко в семейството и в собствеността, а също и в някои договорни отношения, като например наемното право⁴³.

Върху почвата на новото немско правно учение се оформява също тъй и отношението между законодателство и законоприложение, между право и политика. Под „законодателство” днес се разбира не един суверен волев акт на държавата, но планово оформяване на живота в народната общност и разрешение на произхождащите от него задачи. Закон е „разгръщане на народния жизнен ред наспроти плана и размисъла на Фюрера”⁴⁴. В народната общност законът е, значи, един акт на водачество⁴⁵. Това, както виждаме, стои в диаметрално противоречие с досегашното схващане за закон и право. Старата концепция, за която е тука дума, тръгваше от това, че хората живеят един до друг като несвързани индивиди, а обществото без принудителен ред е един хаос от противоречиви интереси и сили. Правото пък се разглеждаше като държавен принудителен ред. То има функцията да изглади тези противоречия на интересите. И ако в досегашното правно учение съдията беше обвързан строго от закона, то и тук в основата лежи мисълта за изглаждане на споровете. Функцията на изглаждането, в края на краищата, препращаше към разните инстанции.

Националсоциализмът поставя правото над закона. Правото за него е дадено с факти на народа. То иде от самата същност на народа и е свързано с народа. Това право не може по никой начин да се установи чрез някакъв индивидуален волев акт. То се създава и живее в народната общност и може да бъде обвързващо и без нормиране. Законът пък е само обусловено от времето проявление на народното битие, с цел да се решат някои отделни жизнени задачи. А това на първо място означава, че законът не е някакъв волеви акт на индивидуалистичната личност. Когато Фюрерът издава един закон, това е акт на общността. Ето защо, законът не е форма на правото, но е една ясна линия на правното развитие. Наспроти това, пада и строгото разграничение между

⁴⁰ Вж. Völkischer Beobachter, от 17 ноември 1934 г.

⁴¹ Höhn. Grundlagen der neuen Rechtswissenschaft. 1935, S. 145 ff.

⁴² Op. cit. S. 150.

⁴³ Deutsches Recht, 1937.

⁴⁴ Вж. Huber. „Der Führer als Gesetzgeber“, в „Deutsches Recht“, 1939, S. 275.

⁴⁵ Höhn, Gesetz als Akt der Führung. в „Deutsches Recht“, 1934.

правно творчество и правно приложение. Съдията не е индивидуален носител на висша държавна власт, а държавата не е принудителен правен ред, стоящ над народните другари, или пък някаква обща ценностна представа, противоположена на отделната. Тя, напротив, като общностна личност, има да защити самия общностен ред. Държавата твори право и въз основа на него, схванато като общ жизнен ред, тя се развива чрез законни правила⁴⁶.

Административните служби не са свързани само със закона, но тяхна граница е пак правото, с чиято защита те са натоварени от Фюрера. На местото на основното положение на законообразност сега стои началото на правосъобразност на администрирането⁴⁷. Това личи още и от обстоятелството, че в отправление на административната служба има редица случаи, когато се действа и решава просто наспроти един мащаб само съобразен с дълга, но не даден в никой закон⁴⁸.

Новото схващане на закона и правото намира израз по-нататък в наказателното право. Тук е въздигната аналогията в метода редом с другите методи. Тя има за основа положението, че всички закони трябва да се тълкуват „според националсоциалистическия светоглед“, при което народното убеждение, целта и стопанското значение на закона са меродавни.

Това ново схващане за закона и правото има за последица, че законите, действащи преди националсоциалистическата революция, не са в сила, като противоречащи на новия жизнен ред⁴⁹. Все повече и повече в правораздаването си пробива път схващането, че отделните законни положения трябва да отстъпят пред големите основни правоположения на народа⁵⁰.

Не трябва да се мисли, че всичко това създава правна несигурност. Такава би съществувала, само когато се приема, че един ред е сбор от норми. Ако, напротив, един ред живее в една общност, тогава нормирането играе второстепенна роля. Нарушението на нормите не представя опасност, щом като жизненият ред не е разрушен.

По този начин правоприложението и право-творчеството извират от един и същ източник - народната общност. А това ще рече, че строгата разлика между правно-политическата и правно-тълкувателната метода е чувствително преодоляна. Двата метода - *de lege ferenda* и *de lege lata* - имат еднакво приложение в осъществяване на националсоциалистическите програмни цели.

Вследствие на това, право и политика не са повече никакви строго различни системи от норми, нито пък са никакви основно различни становища. Политиката е оформяване на общностното право със средствата на водачеството.

Ето по този начин е разкрита мисълта за общността в разните области на правния живот.

---

⁴⁶ Срв. К. А. Eckhart, „Richteramt“, в: „Deutsche Rechtswissenschaft“, Bd. I, 1936.

⁴⁷ Също Maunz, Verwaltung, 1937, S. 36 ff.; Huber, Verfassung, 1937, S. 270; Frick, Deutsche Verwaltung, 1939, S. 38.

⁴⁸ Frick, Ibid.

⁴⁹ Срв. Eckhart, в мнението му, изразено на съдийския и прокурорски конгрес на 15. I. 1936 г.

⁵⁰ Срв. Säch, Ovg. 18. I. 1935, Jahrg. 1939, S. 1 ff.

II. Водачеството като правно понятие

1. Водачеството като нов творчески принцип на националсоциалистическото движение

Националсоциалистическото движение в своята история е осъществило редица правни форми, които са от огромно значение за народния и държавен живот. Тук на първо място стои общността и водачеството. Цялото държавно право днес е определено чрез тях. Фюрерът, в своята книга „Mein Kampf“ разясни, че националсоциалистическото движение трябва вече да осъществи едно ново право, при което да не се поддържат старите разбирания на държавата, но да се открие онази държава, която съответствува на конкретната органична общност. И партията заработи върху общността и водачеството. Водачеството не е нещо измислено, но е излязло от самия живот, значи от действителността. То е политическата форма на националсоциализма срещу парламентаризма. Фюрерът изразява една човешка общност, която действа. Той е съставка на самата тази общност, определя насоките на нейното развитие и същевременно подтиква общността да го следва. Това Фюрерът върши чрез своя личен пример.

Ето, именно, как се появява един нов принцип. По този начин старата административна държава бе заменена с общността и водачеството. И ако държавата има същината си в администрацията, за движението администрацията представлява нещо второстепенно. По отношение на водачеството тя е помощно и защитно средство. Партийната администрация прилича на държавната само по това, че държавната администрация служи на цели, определени от държавата, до като партийната служи на борчески и други задачи на движението⁵¹. Администрацията губи своето самостоятелно значение. Тя се определя чрез общността, на която служи и заради която съществува. „Администрация и организация, казва заместникът на Фюрера на 19. II. 1935г. не могат да бъдат самоцел, но са помощни средства (макар и не единствени), предпоставки за водене идейната борба на партията“⁵².

2. Държавноправно положение на Фюрера и Райхсканцлер.

Първият пробив, извършен от новия принцип в досегашното държавно право се изразява във факта, че Фюрерът придава на движението държавна сила. От гледище на досегашната държавноправна догматика, Фюрерът трябва да се разглежда като държавен орган. В този смисъл досега управляващите и Райхсканцлерът бяха схващани като органи на управлението⁵³. Противно на това, в днешното държавно право, за правното положение на Фюрера, е меродавно неговото място на Фюрер в движението и в народа, и то тъй:

1. Адолф Хитлер е Фюрер на движението и като такъв е Райхсканцлер. Като Фюрер на движението, той води една общност от хора.

2. Адолф Хитлер е водач на народа. Той е поел задачата да създаде една народна общност от всички германци. Значи, че народът не е прост сбор от поданици, но е единство от хора, следващо Фюрера по пътя към създаване народна общност. Положението на Фюрера, като водач на народа, е от голямо значение за държавното

⁵¹ Срв. Höhn, Führung und Verwaltung; също Frank, Deutsche Verwaltungsrecht, 1936, S. 67 ff.

⁵² Verordnungsblatt der Reichsleitung der NSDAP, 1935, Folge 92, S. 249.

⁵³ Срв. Giese, Deutsches Staatsrecht, 1930, § 25, I, S. 145.

право. Дейността на Фюрера за народа се състои именно в тази водаческа функция. Допитването до народа се извършва не за друго, а за да се удостовери Фюрерът наново, че общността, от която е той натоварен да я води, и за това я е водил, стои неизменно зад него.

3. Адолф Хитлер е творещ държавник. При това, както се изтъкна многократно, тук държавата е схваната съвсем другояче, а не както до сега. Тя не е повече някаква невидима личност, но е служебен апарат, който в ръцете на Фюрера служи на народната общност по различен начин, а именно:

а) С него Фюрерът упражнява определени функции за народа, после защитни функции на вътре и на зън (правораздаване, полиция, военна сила). Така Фюрерът осъществява своята водаческа воля.

б) Освен това, чрез държавната апаратура се извършва от Фюрера възпитанието на народа в духа на народната общност. Това положение на Фюрера сам Адолф Хитлер е установил. Той казва: „Според прокламацията на временния досегашен водач, новият Фюрер е шеф на партията, възглавява Райха и е върховен началник на Народната отбрана”. (Заклучителна реч, държана на партийния конгрес през 1935 г., публикувана във в. „Völkischer Beobachter” от 18 септември 1935 г.).

Ние не сме парламентарна демокрация. От тази държавна форма се е отърсил сам немският народ, така като либералната демокрация е едно разложение на истинската демокрация⁵⁴ и на нейно място е поставена „истинската демокрация на германците, при която съществува свободен избор на водач, с неговото самозадължаване да понесе всека отговорност за своето действие и бездействие”⁵⁵. Може да се помисли, че се приписва суверенитет на Фюрера, като се отхвърля суверенитета на държавата. Не липсват в германската правна книжнина и такива опити, но те с един поврат към абсолютичното понятие „суверенитет” и нямат нищо общо с националсоциализма.

Ние не сме днес „никаква диктатура в смисъл на насилнически деспотизъм, но сме една съвсем нова форма на национална демокрация, при която висшият водач привежда в изпълнение иманентната воля на народа, обусловена от неговата кръв, създадена през вековете.”⁵⁶

Тази нова германска демокрация обхваща единството на народ, държава и водачество, така че парламентарната демокрация с нейното разделяне държавния народ на партии, е далечна и чужда. Нека си помислим само за народното гласуване, при което 99% от 80 000 000 германци гласуваха за Фюрера. Това накара германските професори от университетите да се съберат на конгрес на 2 и 3 юни 1938 г. в Берлин, с дневен ред „Демокрация и диктатура” и да установят грешката на чуждата книжнина, която, кога злоумишлено, кога от невежество, счита новата германска национална демокрация за някаква си диктатура⁵⁷. Впрочем, войната днес доказва, че германската народна държава е истинска демокрация, при която един народ като германския, заедно с първия войник - Фюрерът - е излязъл на полесражението.

⁵⁴ Срв. Höhn, Frankreichs Demokratie und ihr geistiger Zusammenbruch Bd. I der Forschungen zum Staats- und Verwaltungsrecht, herausgeben von Höhn, Berlin, 1940. Също Wladikin, L. Die inneren Widersprüche der liberalen Demokratie, Bd IV dieser Schriftenreihe, Darmstadt, 1941.

⁵⁵ Adolf Hitler, Mein Kampf, Bd I, S. 99.

⁵⁶ Dr. Dietrich, в своята реч в Берлинския университет на 20. II. 1934 г.

⁵⁷ Срв. Ritterbusch, Demokratie und Diktatur, Berlin, 1939.

III. Държавата в съвременното мислене

Новият стадий на германското държавноправно учение ще ни стане ясен, само ако обърнем погледа си върху новото определение на понятието „народ”. Върху това има пълно единодушие между държавноправната наука и философията на правото. Националсоциалистическото определение на понятието „народ” се различава коренно от това на 19. век. Според последното, народът се дефинира чрез държавата. Той е представен на първо място като сбор от поданици на държавата. Това определение е било господствувало през 19 в., а също и в държавното право на 20 в., включително времето на ваймарската конституция.

И за изборното право е същото. И тук народът е прост сбор от индивиди, които упражняват една функция, като държавните органи. Виждат се, прочее, индивидите, но не и народът. Особено забележително е тълкуването, което трябва да се даде на чл. 21 от ваймарската конституция. Според него, депутатът е представител на целия народ. Меродавният по онова време коментар на Герхарт Аншютц настоява особено да се приеме за господстващо, че това положение юридически няма никакво значение. Според Аншютц, народният представител не е никакъв представител изобщо, а е държавен орган на германския Райх, действащ като държавна личност именно чрез свои органи. Това е доказателство, че народът, за юристи от категорията на Аншютц, е именно прост сбор от индивиди и че не той, а държавата е турена на преден план. Срещу това е възправено националсоциалистическото държавно учение, което тръгва в своите разсъждения не от държавата, но от народа, като самостоятелна даденост. Народът се туря така също в основата на разсъжденията върху конституцията, а самата тя се схваща като дело на творческата и конкретна народна общност.

За разлика от досегашното правно учение, държавата и правото се определят чрез понятието „народ”.

Тази тенденция е характеристична за националсоциалистическото учение за държавата. С това се очертава и връзката между държава и народ. Преди всичко, тук трябва да се отбележи, че чрез понятието „народ” се превъзможва държавата като личност. Ала все пак има известни нюанси. Една насока в германското държавно учение, представлявана от Мерк, Хелфритц, Хайландт и Ото Кьолройтер, схваща юридическата личност на държавата като конструктивно необходимо средство за разясняване на правното единство. Според този възглед, в държавата, като юридическа личност, най-удачно намира израз тезата, че индивидите, образуващи народа, са включени в държавата като висше единство и са станали по такъв начин нейни членове⁵⁸. В особеност пък от схващането за държавата като юридическа личност зависи правният субективитет на индивида. За това Хелфритц подчертава: „Можем да се откажем от тезата за личността на държавата, но не можем да отречем на държавата правния субективитет”⁵⁹. Това правно-техническо тълкуване на държавната личност е особено характеристично в имущественото право и в международното право. После, това схващане за отношенията между държава и народ е в тяхна връзка с правоспособността на държавата. Обаче, с указ от 29. IV. 1935 г. е призната правоспособност, и особено имуществена правоспособност, на NSDAP, така щото няма вече нужда от разни конструкции, както тази на юридическата личност или онази на сдружаванията, за да се приеме едно имуществено право на общностите. Нужно е само

⁵⁸ Der Staatsgedanke im Dritten Reich, 1935, S. 14.

⁵⁹ Helfritz. Die Juristische Staatsperson, в „Archiv für Rechts und Sozialphilosophie“, 1935, S. 85.

да се пренесе това схващане и в държавното право, и по-специално във финансовото и имущественото право.

Нуждата, да се постави народната общност в основата на държавноправната наука, се обяснява с историческата необходимост от обновление. така се обяснява и възвратът към органицизма на Гирке в държавно-правната наука, така че би могло даже да се говори за ренесанс на Гиркевото учение. Както се знае, според това учение, държавата е схваната като организъм, и народът е турен в рамките на държавата.

Публично-правните единства пък са обяснени чрез понятието „сдружение”. Характеристично за това учение на Гирке е господстващото през 19 столетие убеждение, че чрез него се превъзмогва разлъчването на държавата от народа, както и това между държавна личност и индивидуалната личност, и се постига единство в понятието организъм⁶⁰.

По такъв начин се, така да се каже, регулира остротата на индивидуалистичната правна система, с нейната противоположност „държавна личност - индивидуална личност”, resp. „държава - поданик”. И във възгледа на Е. Р. Хубер се вижда едно обновено разбиране на държавата⁶¹. Хубер съзира в държавата „формата” на политическия народ. Според Хубер, народът живее в държавата и само чрез нея исторически е той способен да действа. Вследствие на това, според Хубер, има опасност държавният елемент да преобладава. Народът, значи, става понятен само чрез държавата.

Все пак, следователно, народът има известно значение за държавното право, макар посредством държавата. Обаче тук трябва да изтъкнем, че и държавата разбират в техен и в широк смисъл на думата. Това се вижда от конструкцията на Карл Шмит в неговата книга „Държава, движение, народ”.

Тук Шмит построява политическото единство върху този тричлен „държава-движение - народ”. Ала и трите тези означения могат да бъдат същевременно употребени, за да се изрази цялото политическо единство. Така, именно, понятието „държава” означава веднъж цялото политическо единство, а друг път то означава пък особена страна и специфичен елемент на това цяло. Държавата, в техен смисъл, е „държавното чиновничество”. Състои се, значи, от войската и другите държавни служби⁶².

Ясно различие между държава в тесен смисъл и държава в широк смисъл е прокарано от Ф. В. Иерузалим. Той ни представя индивидуалистичното схващане на държавата и вижда в държавата в тесен смисъл организация на държавната власт, а пък за широкия смисъл остава съотношението между поданиците. Държавата в индивидуалистично осветление изглежда като съставена от две части: началници, упражняващи активни функции, и поданици, с пасивна роля⁶³. Но ако днес това тясно и широко понятие „държава” се употребява и в новото държавно право, все пак се стремят, вместо поданиците в индивидуалистичната държава, да поставят народа, а после в единство с държавната организация, да сметнат това единство „народ, държава, организация” за държава в широк смисъл. Така е представена днес работата от Хекел и

---

⁶⁰ Срв. Höhn, Otto von Gierkes Staatslehre und unsere Zeit, 1936.

⁶¹ Höhn, Volk und Verfassung, loc. cit.

⁶² Schmitt, Staat, Bewegung, Volk. S. 12.

⁶³ F. W. Jerusalem. Der Staat, 1935, S. 204.

Хубер. Според Хубер например, Райхът е „конкретната политическа форма, в която немският народ е станал държава“⁶⁴.

Обаче, слънчево ясно е, че при тази конструкция, не е възможно да се излезе от народа като меродавна изходна точка. Различието, което се прави между тесния и широк смисъл, води неминуемо към недоразумения и неясноти. Но това означава, че разликата между народ и държава трябва да се направи безвъпросно ясна.

Ако сега решително се излезе от народа, като основно понятие на правната и държавната наука, то ще се окаже следното:

Политическото единство и цялост трябва да се види не в държавата, а в народа. Народът не е дееспособен и правоспособен в държавата, но той е едно живущо и дейно единство. Понятието „държава“ по такъв начин се определя в своята функция да служи именно на народната общност. Държавата изгубва характера на самостоятелна даденост и не може да бъде схваната вече като личност или като корпорация. А пък като служебен, управителен апарат, държавата служи в ръцете на Фюрера за целите само на народната общност⁶⁵. При това, изразът „държавата като управителен апарат“ може да значи само, че държавата служи за целите на народната общност, но не действа като някаква си собствена господарска личност. Само с това значение на този израз е възможно да се превъзмогне индивидуалистическата концепция на държавата. Същевременно е отстранено и противоположеното „държава-поданик“, което имаше първостепенно значение в административното право. Административният апарат не може да бъде разясняван вече с този конфликт, но с принципа на реда на народната общност. няма съмнение, че досегашното схващане на административния апарат мъчно се туря в хармония с отношението „водачество-следовничество“, така като все си остава традицията „господар-поданик“. Тази традиция е дълголетна и доста време трябва да протече, докато тя бъде разбита и погребана⁶⁶, докато се преодолее, значи, абсолютистическия държавен принцип. Абсолютно е необходимо да се знае ясно същинската разлика между държавното мислене на 18 и 19 столетия и народническите жизнени принципи на настоящето. Това ни значи, обаче, че ще се възвърне в бъдещето онази противопоставка я държава - народ“, която ни занимаваше по-горе. Държавната мисъл за народа като основно понятие, и широкото развитие на народния живот, ще създадат възможност да се предприеме едно изясняване и задълбочаване на мисълта за държавата и за държавния живот⁶⁷.

Ние виждаме, прочее, как нашето време разкрива едно изоставяне досегашните принципи на държавноправната наука. Нашата епоха търси обосновка на днешната нова политическа действителност. Тъкмо за това тя поставя в центъра на всички разсъждения народа.

Установява се една жизнена правна наука там, гдето старият свят на понятията е превъзмогнат. А там, гдето това не е станало, още старите понятия са в сила. Всичко това, без съмнение, предполага едно грижливо и точно изследване на конституционната история и на държавноправната догматика, което значи, преди всичко, да се открие пред критическия поглед на научния изследовател цялата заблуда на старото правно мислене с неговата „държавна юридическа личност“ или с неговите теории на човешките сдружавания. И ако правната наука непредубедено разясни

⁶⁴ Huber, Verfassung, 1936, S. 69-70.

⁶⁵ За пръв път застъпено от мене гледище, в „Die Wandlung im Staatsrechtlichen Denken“, 1934, S. 35.

⁶⁶ Höhn, Führung und Verwaltung, в Frank: „Deutsches Verwaltungsrecht“, S. 67 ff, особено S. 81.

⁶⁷ Höhn, Volk, Staat und Reich, 1936. Също Roger Diener, Reichsproblem oder Rechtswissenschaft? в „Deutsches Recht“, 1939, S. 561 ff.

досегашните правни понятия, с оглед към новата политическа действителност и към новите правни форми, само така тя ще осветли пътя към бъдещето и с това ще изпълни и поставената ѝ от времето политическа задача⁶⁸.

---

⁶⁸ Höhn, Rechtstechnik oder Rechtswissenschaft? в „Deutsches Rechtswissenschaft“, 1938, S. 327 ff. (346).